## ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Когон шахри

2024 йил 27 март

Когон туманлараро иқтисодий суди, судья Ф.Муродовнинг раислигида, судья ёрдамчиси М.Насуллоеванинг котиблигида, даъвогар вакиллари Ш.Раджабов (ишончнома асосида), А.Хотамов (ишончнома ва буйруқ асосида), жавобгар раҳбари М.Фармоновларнинг иштирокида, даъвогар "ARK ECO TEXTILE CLUSTER" масъулияти чекланган жамияти манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Бухоро вилояти ҳудудий бошқармасининг жавобгар "ANVAR MARDON ZAMINI" фермер ҳўжалигига нисбатан таҳдим этган даъво аризаси бўйича қўзғатилган ишни Когон тумани солиқ инспекцияси биносида очиқ сайёр суд мажлисида кўриб чиқиб,

## АНИКЛАДИ:

"ARK ECO TEXTILE CLUSTER" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда даъвогар ёки жамият деб юритилади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Бухоро вилояти худудий бошқармаси (бундан буён матнда Палата деб юритилади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "ANVAR MARDON ZAMINI" фермер хужалиги (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади)дан 13.107.000 сум асосий қарз, 2.359.260 сум пеня ундиришни сураган.

Суд мажлисида иштирок этган жамият вакиллари даъвони қувватлаб, унда келтириб ўтилган асосларни такрорлаб, судга даъво аризаси билан мурожаат қилингандан сўнг ҳам жавобгар томонидан қарздорлик бартараф этилмаганлигини билдириб, даъвони қаноатлантириб беришни сўрашди.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар рахбари даъвони қисман тан олиб, асосий қарзга эътирози йўқлигини, ушбу қарзни тўлаб беришини билдириб, пеняни рад этишни сўради.

Суд мажлиси вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган Палата, вакил иштирокини таъминламади. Бирок, даъво аризасида ишни ўзининг иштирокисиз кўриб чиқишни сўраган. Шу сабабли суд, ишни Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда ИПК деб юритилади)нинг 128, 170-моддаларига асосан унинг иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топади.

Суд, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, тарафларнинг тушунтиришларини тинглаб, қуйидаги асосларга кўра даъвони қисман қаноатлантиришни, қолган қисмини қаноатлантиришни рад қилишни лозим топади.

Даъво аризаси ва иш хужжатларидан кўринишича, тарафлар ўртасида 2021 йил 10 мартда пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича 3-сонли контрактация шартномаси (бундан буён матнда шартнома деб юритилади) тузилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 357-моддасининг биринчи қисмига кўра, шартнома тузилган пайтидан бошлаб кучга киради ва тарафлар учун мажбурий бўлиб қолади.

Шартнома шартларига кўра, жавобгар даъвогарга ўзига тегишли бўлган ер майдонидан пахта хом ашёси ва уруғлик пахта махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун етказиб бериш, даъвогар эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммаларига олганлар.

ФК 465-моддасининг биринчи қисмига кўра, контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда муайян бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Даъвогар томонидан жавобгарга ҳисобварақ-фактураларга асосан уруғлик, моддий техника ресурслари етказиб берилган, шунингдек аванс маблағлари, терим пули ва бошқа маблағлар тўлаб берилган. Бирок, жавобгар шартнома мажбуриятларини лозим даражада бажармасдан олинган маҳсулотлар қийматини даъвогарга тўлиқ тўлаб бермаган. Натижада даъвогар олдида 13.107.000 сўмга қарздор бўлиб қолган.

Қарздорлик ихтиёрий равишда тўлаб берилмаганлиги сабабли жамият манфаатида Палата судга жавобгардан 13.107.000 сўм асосий қарз, 2.359.260 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси билан мурожаат қилишга мажбур бўлган.

ФК 234-моддасининг иккинчи қисмига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади. Ушбу ҳолатда тарафлар ўртасидаги мажбурият шартномадан келиб чиқкан.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конунчилик талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФК 244-моддасининг биринчи қисмига кўра, агар қонунчилик ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мажбуриятни бажаришни кечиктиришга ёки уни бўлиб-бўлиб бажаришга йўл қўйилмайди.

Жавобгарнинг қарзи иш материалларидаги шартнома, солиштирма далолатнома, ҳисобварақ-фактуралар ҳамда даъвогар вакиллари ва жавобгар раҳбарининг суд муҳокамасидаги тушунтиришлари билан тасдиқланади.

Даъвогарнинг суд мажлисида такдим этган ёзма маълумотномасига кўра, судга даъво аризаси билан мурожаат қилинганидан сўнг ҳам жавобгар томонидан қарздорлик тўлаб берилмаган. Суд, даъвогарнинг ушбу маълумотномасини инобатга олиб, даъвонинг асосий қарз ундириш ҳақидаги талабини қаноатлантиришни лозим топади.

аризасида, жавобгардан "Хўжалик Даъво шунингдек юритувчи субъектлар шартномавий-хуқуқий фаолиятининг базаси тўғрисида"ги (бундан **Узбекистон** Республикаси Конуни буён матнда Конун деб юритилади)га асосан 2.359.260 сўм микдорда пеня ундириш талаби билдирилган.

ФК 260-моддасининг биринчи қисмига кўра, қонунчилик ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган такдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

Конун 32-моддасининг биринчи қисмида етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня тўлаши белгиланган.

Суд муҳокамасида аниқланган ҳолатларга кўра, пеня суммаси жавобгар томонидан мажбуриятни бажариш муддати кечиктирилган 45 кун учун 2.359.260 сўм миқдорида ҳисобланган.

ФК 333-моддасининг биринчи қисмига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда, мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

ФКнинг 326-моддасига мувофик, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш окибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши керак. Суд алоҳида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга.

Республикаси хўжалик **У**збекистон Олий Пленумининг суди "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари ҳақида" 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарори 4-бандининг биринчи ва иккинчи қисмларида, ФКнинг 326-моддасига мувофик суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок тарафларнинг мулкий ахволини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга хакли эканлиги, шу билан бирга неустойканинг энг кам микдори ФКнинг 327моддасида кўрсатилган фоизлар микдоридан кам бўлмаслиги лозимлигини эътиборга олишлари тўгрисида судларга тушунтириш берилган.

Суд, тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш окибатларига номутаносиблигини, тарафларнинг мулкий ахволини, ўз навбатида мажбуриятни бажариш хам жавобгар томонидан кечиктирилганлигини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, даъвонинг пеня ундириш тўғрисидаги талабини кисман, яъни 200.000 сўмга каноатлантиришни, колган кисмини каноатлантиришни рад килишни лозим топади.

ИПК 118-моддасининг биринчи, учинчи ва олтинчи кисмларида суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг каноатлантирилган даъво

талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилиши, даъвогар тўлашдан белгиланган тартибда озод қилинган давлат божи, агар жавобгар бож тўлашдан озод қилинмаган бўлса, қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда жавобгардан республика бюджети даромадига ундирилиши, агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонунчиликда белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозимлиги белгиланган.

"Давлат божи тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни билан тасдиқланган "Давлат божи ставкаларининг микдорлари" 2-бандининг "а" кичик бандига кўра, мулкий хусусиятга эга даъво аризаларидан даъво бахосининг 2 фоизи микдорида, бирок БХМнинг 1 бараваридан кам бўлмаган микдорда давлат божи тўланиши лозим.

Суд, даъво қисман қаноатлантирилганлиги сабабли суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни, ундан даъвогар фойдасига олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати, шунингдек Республика бюджетига 340.000 сўм давлат божи ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларни инобатга олиб ҳамда ИПКнинг 118, 128, 170, 176-179, 180 ва 186-моддаларини қўллаб, суд

## КАРОР КИЛДИ:

Даъво қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "ANVAR MARDON ZAMINI" фермер хўжалигидан даъвогар "ARK ECO TEXTILE CLUSTER" масъулияти чекланган жамияти фойдасига 13.107.000 сўм асосий қарз, 200.000 сўм пеня хамда олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар "ANVAR MARDON ZAMINI" фермер хўжалигидан Республика бюджетига 340.000 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори бир ойдан сўнг қонуний кучга киради ҳамда ижро варақалари берилади.

Хал қилув қарори устидан шу суд орқали Бухоро вилоят судига ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ойлик муддат ичида апелляция тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья

Ф.Муродов

